

Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. de directeur Natuur, de heer Mr. G.B. Raaphorst
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

24 augustus 2005
Oostvaardersplassen
F. Boersma
SB-2005-3549

3

Geachte heer Raaphorst,

U heeft mij verzocht aan te geven op welke wijze ik de uitwerking van het advies van 14 juni 2005 van de Raad voor het Landelijk Gebied en de Raad voor Dieraangelegenheden over de wintersterfte in de Oostvaardersplassen gestalte geef.

In het advies wordt aanbevolen om onderzoek te doen naar verbetering van de selectiemethode en het predatormodel aan te scherpen, zodat het element van selectie aanwezig blijft maar op een eerder tijdstip wordt ingegrepen indien dat nodig is.

Afgelopen seizoen is met dit onderzoek reeds een aanvang gemaakt. Op advies van de wetenschappelijke adviescommissie is een onderzoek gestart naar welzijnsfactoren bij de runderen. Opvallende conclusie daarbij is dat er geen relatie is tussen de conditiescore van de dieren in oktober en januari. Met andere woorden de conditie van de dieren voor de winter heeft geen relatie met de conditie van de dieren in het voorjaar. Dit betekent dat selectie op basis van de algemene conditiescore niet aansluit bij de natuurlijke selectie. Dit najaar zal het onderzoek, zo mogelijk, verder worden gericht op de mogelijkheden van aanscherping van het predatormodel binnen de gestelde voorwaarden.

In de praktijk zijn ondertussen in het licht van aanbeveling de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- Voor het toepassen van een geluidsdemper bij afschot is ondertussen een vergunning aangevraagd en verleend. De beheerder heeft hier inmiddels ook ervaring mee opgedaan. Er wordt nu eerder ingegrepen bij dieren die uitzichtloos lijden en in de kudde blijven terwijl onrust in de kudde wordt voorkomen. In de kwetsbare voorjaarsperiode draagt dat bij aan het dierenwelzijn.

- Het predatormodel wordt al jaarrond gebruikt. De grootste sterfte blijft optreden in de winter, maar er worden gedurende het gehele seizoen dieren geschoten en sterven een natuurlijke dood op basis van het aangescherpte predatormodel.
- Gebleken is dat menselijke verstoring, in de periode waarin de dieren in de zogenaamde verborgen winterslaap zijn, een behoorlijke impact heeft op het dierenwelzijn, met name van de edelherten. Op basis van bestaand onderzoek blijkt dit met name aan de orde aan het eind van de winter. In de periode van januari tot het begin van het vegetatie seizoen zal de toegang tot de, voor het publiek toegankelijke rustgebieden bij strenge vorst en sneeuwperiodes worden beperkt.

De voorbereidingen voor uitbreiding van het leefgebied om te beginnen binnen de terreinen van Staatsbosbeheer zijn in volle gang. Naar verwachting zal dat, dit of volgend jaar leiden tot daadwerkelijke eerste uitbreiding van het leefgebied van de edelherten. De uitbreiding van het leefgebied met het Kotterbos betekent een eerste stap in de verbingszone naar de Veluwe.

De aanbeveling met betrekking tot noodzakelijk onderzoek ligt in het verlengde van de aanbeveling van de wetenschappelijke adviescommissie. De financiering en uitvoering van onderzoeksprogrammering vallen buiten de directe verantwoordelijkheid van Staatsbosbeheer. Op basis van de uitgebreide 10-jarige evaluatie van het beheer in de Oostvaardersplassen, die dit jaar wordt uitgevoerd, wordt volgend jaar een nieuw beheersplan opgesteld. Daarbij wordt tevens een inhoudelijke aanzet gegeven voor een onderzoeksprogrammering.

Bijgaand doe ik u tevens de gevalideerde gegevens toekomen van het RIZA van de wintersterfte in 2005 en de gegevens van de zomertelling van 2005. Uit deze analyse blijkt dat de wintersterfte hoofdzakelijk beperkt blijft tot jaarlingen. Dit geldt voor alle diersoorten en wordt beschouwd als een natuurlijk terugkoppelingsmechanisme dat voorkomt dat de populatie te ver doorgroeit. Reeds uit de monitoringresultaten van 2004 heeft het RIZA geconcludeerd, dat de populatie runderen sinds 2002 stabiliseert en een natuurlijk terugkoppelingsmechanisme in werking is getreden. Bij de runderen treedt ondertussen ook een verschuiving op in de geslachtsverhouding. In 2004 is geconstateerd dat voor de edelherten de ovulatie wordt uitgesteld en dat er jaren worden overgeslagen. Daarmee wordt een natuurlijke geboortebeperving in werking gesteld. Dit zet zich door in 2005 waarbij op basis van de zomertelling is geconstateerd dat de reproductie van de vrouwelijke dieren erg laag is in vergelijking met de Veluwe. De natuurlijke terugkoppelingsmechanismen die voorkomen dat populaties te ver doorgroeien, beginnen dus ook te werken voor de edelherten in de Oostvaardersplassen. Dit mechanisme werkt via het voorkomen van geboorten en vervolgens nu ook door de jaarlingsterfte en door verschuiving in de geslachtsverhouding.

Uit het gegeven dat er bij de edelherten en runderen relatief veel sterfte plaatsvindt onder oudere mannelijke dieren, kan worden afgeleid dat er naast seksuele dimorfie sprake is van een verschillend gebruik van het terrein per sekse. Dit is een algemeen verschijnsel bij dieren in de natuur. Hier gaat het dus om de natuurlijke keuze van dieren voor een bepaald habitat, die er toe leidt dat er relatief veel uitval is bij oudere mannelijke edelherten en runderen. Deze keuze van de oudere herten en runderen voor een relatief slecht habitat binnen de Oostvaardersplassen wordt niet bepaald door de beperking van het raster maar hangt samen met processen als sociale uitsluiting en keuze van voorkeursbiotoop. Bij de konikpaarden treedt het terugkoppelingsmechanisme bij jaarlingen ook op, maar is er tot op heden geen verschil in sterfte tussen oudere vrouwelijke en mannelijke dieren. De konikpaarden kennen geen geografisch gebonden territoria.

Hoogachtend,

Ir. C.J. Vriesman
Algemeen directeur